

УДК 378.011.3-051:784

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-49>**Шаоцян ЮЙАНЬ,***orcid.org/0000-0002-7482-549X**аспірант кафедри музичного мистецтва і хореографії**Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського
(Одеса, Україна) natkoehn@hotmail.com*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВОКАЛЬНО-ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАСАДАХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглянуто можливості впровадження технологій здоров'язбереження у вокально-освітню практику.

Мета статті – обґрунтування методологічних підходів удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-фахової діяльності на засадах здоров'язбережувальних технологій.

Визначено, що зазначена проблема має декілька аспектів, а саме: важливість стану здоров'я студентів як умови успішності здобуття вокальної освіти; корисність вокальної діяльності як засобу впливу на стан здоров'я майбутніх фахівців; опанування майбутніми вчителями музичного мистецтва здоров'язбережувальних технологій у власній вокальній підготовці та здатність їх застосовувати у процесі навчання співу школярів.

Обґрунтовано доцільність звернення до комплексу науково-методологічних підходів – гуманістичного, індивідуально орієнтованого та синергійного, урахування настановних положень яких має слугувати підґрунтям у вивченні проблем збереження й розвитку співацького голосу та вироблення ефективних методів упровадження у практику вокальної освіти здоров'язбережувальних технологій.

У колі проблем вокальної підготовки майбутніх фахівців виокремлено питання психофізіологічного порядку, пов'язані зі зв'язком загального стану здоров'я вокаліста та якістю функціонування його голосових проявів; дотриманням норм голосового навантаження у вокально-освітньому процесі; наявністю проблем емоційно-психологічного спрямування, викликаних стресовою ситуацією прилюдного виконавства, важливість організації вокально-освітнього процесу як творчо-синергійного пошуку у вирішенні вокально-педагогічних проблем художньо-виконавського спрямування.

Визнано доцільним уважне ставлення до індивідуально-вокальних задатків співаків-початківців, приділення належної уваги «вивільненню вокального апарату», дотримання поступовості в ускладненні вокально-виконавських завдань, залучення студентів до тренінгів на релаксацію, удосконалення емоційно-вольових проявів, набуття досвіду саморегуляції й концентрованої сценічної уваги.

Ключові слова: *здоров'язбережувальні технології, вокально-фахова діяльність, учитель музичного мистецтва.*

Shaoqiang YUAN,*orcid.org/0000-0002-7482-549X**Postgraduate student at the Department of Music Art and Choreography**South Ukrainian national Pedagogical University named after K. D. Ushinsky**(Odessa, Ukraine) natkoehn@hotmail.com*

METHODOLOGICAL BASIS OF INTRODUCTION OF HEALTH PROTECTION TECHNOLOGIES IN VOICE TRAINING OF FUTURE MUSICAL ART TEACHERS

The article considers the possibilities of implementing health protection technologies in educational singing process.

The purpose of the article is to substantiate the methodological approaches of improving the training of future musical art teachers for professional singing activities based on health protection technologies.

It is determined that this issue has several aspects, namely: the importance of students' health as a condition for successful voice instruction; the effectiveness of singing activity as a means of influencing the health of future professionals; future musical art teachers' mastering of health protection technologies in their own voice training and the ability to use them in the process of teaching singing to students.

The expediency of employing a set of scientific and methodological approaches – humanistic, individual-oriented and synergistic, taking into account the guidelines of which should serve as a basis for studying the problems of preservation and development of singing voice and effective methods of implementing health protection technologies into the practice of voice instruction.

The issues of psychophysiological type are highlighted among the problems of future professionals' voice instruction. They are connected to the relationship between the general health of the vocalist and the quality of functioning of their vocal

manifestations; compliance with the norms of voice load in the educational singing process; the presence of emotional and psychological problems caused by the stressful situation of public performance, the importance of organizing the singing educational process as a creative and synergistic search to solve singing and pedagogical problems of artistic and performing direction.

It is expedient to pay attention to the individual singing talents of novice singers, pay due attention to the "release of the vocal apparatus," follow the gradual complication of singing and performing tasks, involve students to trainings in relaxation, improve emotional and volitional manifestations, gain experience of self-regulation and concentrated stage attention.

Key words: *health technologies, vocal and professional activity, music teacher.*

Постановка проблеми. Одне з головних питань сучасного людства, до якого прикута увага науковців багатьох галузей, – це питання здоров'язбереження. Зазначеній проблемі приділяється значна увага у світовій педагогіці, про що свідчить розроблення Європейської стратегії «Здоров'я і розвиток дітей і підлітків», запроваджені RWJF (Фонд Роберта Вуда Джонсона), премії «Культура здоров'я» та фінансування широкого спектра програм, пов'язаних з упровадженням здоров'язберезувальних технологій. Вирішення цієї глобальної проблеми потребує суголосності між цілою низкою соціальних, політичних, економічних, культурологічних чинників, належної психологічної й діяльнісно-практичної готовності всіх учасників сучасного цивілізаційного процесу, що натепер є недосяжним у масштабах світового простору. Тому важливим є дослідження означеної проблеми в реальних межах наукових пошуків.

Аналіз досліджень. Особливу увагу цьому питанню нині приділяють фахівці всього світу, які опікуються проблемами здоров'я нових генерацій як таких, що закономірно пов'язані з майбутнім людського суспільства. Належна увага цим питанням приділяється і в Україні, що знайшло відображення в Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя в дітей та молоді, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. та Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр.

Усвідомлення важливості пошуку рішень у даному напрямі сприяє посиленню уваги до зазначених питань наукової спільноти різних галузей, дотичних вирішенню її проблематики.

Сьогодні проблеми здоров'язбереження та зміцнення здоров'я населення широко висвітлюються у працях медиків, соціологів, психологів, педагогів, серед яких – питання, пов'язані зі станом здоров'я сучасної молоді, до них звертаються соціологи: В. Мойсеюк, С. Страшко, Л. Животовська, А. Міненко й інші. Розглянуто проблеми здоров'язбереження в системі вищої педагогічної освіти, зокрема в галузі фізичної культури (Н. Бишевець, О. Дорошенко, В. Івась-

ків, І. Кобзева, А. Панчук, Т. Редько, О. Сибіров та інші). Значна увага останнім часом приділяється арт-терапії й арт-педагогіці, у яких враховуються потенційні можливості впливу мистецьких видів діяльності на емоційні й інтелектуальні процеси та вдосконалення психічних станів особистості. Це, зокрема, праці Н. Гайструк, Г. Побережної, С. Ковальова, О. Федій, В. Елькіна й інших.

Особлива увага приділяється музикотерапії як засобу впливу на особистість. Доведено, що цьому сприяють дистанційні властивості «музичного звучання», які зумовлюють активність його впливу, незалежно від бажання/небажання присутніх, сувора організація перебігу музичної тканини в часі, сила емоційно-гедоністичного враження від сприйнятого музичного твору. Відзначається і зв'язок музичної діяльності, зокрема співу, з активізацією психофізіологічних процесів та їхньою римованістю, упорядкуванням емоцій особистості, вивільненням стану м'язового корпусу та їхнім впливом на становлення характерологічних рис особистості, її здатність до емоційно-вольової саморегуляції та протистояння негативним ситуаційним впливам, отже, збереження здоров'я.

Для нас важливо, що особливо високо оцінюється науковцями ефективність саме музичної, зокрема вокальної, діяльності. Варто відзначити цінність запроваджені С. Шушарджаном ідеї вокалотерапії, яка знайшла своє продовження у працях З. Анисєвої, А. Бондарева, Ю. Василенка й інших. Дотичними проблемі вокалотерапії є й питання охорони збереження голосу, розгляду яких присвятили свої праці В. Луценко, В. Пензіна, Т. Ткаченко й інші.

Виокремлення вокалотерапії як специфічного різновиду арт-педагогіки спонукає до пошуку способів використання її потенційних можливостей із метою сприяння збереженню і зміцненню здоров'я шкільної та студентської молоді. Визначальним чинником оптимізації освітнього процесу в цьому напрямі є застосування відповідних наукових підходів, концептуально заснованих на визнанні пріоритетності особистості студента, гуманного й обережного ставлення до його індивідуальних можливостей і потреб.

Мета статті – обґрунтування методологічних підходів удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-фахової діяльності на засадах здоров'язберезувальних технологій.

Виклад основного матеріалу. Особливе місце серед наукових підходів, які забезпечують спрямованість фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у вищезгаданому контексті, належить *гуманістичному підходу*, у якому втілюються головні ідеї освітньо-гуманістичної парадигми.

У педагогічних дослідженнях звертається увага на функціональність гуманістичного підходу щодо надання освітньому процесу студентоцентрованого, персоналізованого характеру. Так, на думку Т. Стратан-Артишкової та Л. Гайдай (Стратан-Артишкова, Гайдай, 2014), застосування гуманістичного підходу сприяє формуванню професійно цінних властивостей учителя, а саме – розвитку ціннісної свідомості і самосвідомості, духовної, моральної, інтелектуальної та методологічної культури, здатності до співтворчості і творчості та, додамо, здатності до засвоєння і застосування здоров'язберезувальних технологій як таких, що відповідають гуманній спрямованості підготовки майбутніх фахівців і їхній самореалізації.

Потенціал гуманістичного підходу як методологічної основи впровадження інноваційних педагогічних технологій здоров'язберезувального напрямку у процес навчання вокалу розглянуто К. Раган (Ragan, 2018). Авторка обґрунтовує доцільність застосування даного підходу під час упровадження технології доказової голосової педагогіки (evidence-based voice pedagogy (EBVP)), яка сформувалася на базі доказової медицини (evidence-based medicine (EBM)). Її сутність полягає у структуруванні терапевтичних стратегій на основі ретельного вивчення й узгодження чинників у трьох напрямках, як-от: наукові докази, клінічна експертиза, цінності й індивідуальні властивості пацієнтів. Адаптація доказової практики у сферу навчання вокалу зумовлена безпосереднім зв'язком останньої з фізіологією людини, що пояснює роль технології доказової голосової педагогіки, у межах якої структуруються індивідуально орієнтовані стратегії навчання, засновані на врахуванні провідних наукових досліджень із галузей фоніатрії та вокальної педагогіки; практичного досвіду та педагогічної майстерності викладачів вокалу; можливостей, особливостей, цільових орієнтирів, мотиваційно-потребової сфери та перспектив їх удосконалення у студентів.

Отже, основна роль гуманістичного підходу в даному процесі полягає в урахуванні унікальних індивідуальних властивостей студентів, цілей та перспектив їхнього вокального розвитку на всіх етапах навчання (Ragan, 2018).

Важливість реалізації настанов *індивідуально орієнтованого підходу* у процесі вокальної діяльності переконливо доведена в дисертації Е. Бранд (Brand, 2016). Учена слушно зауважує, що значущість останнього зумовлена тим, що «музичний інструмент», за допомогою якого діє співак, є невід'ємною частиною його тіла. У зв'язку із цим практика навчання співака вокальної техніки стандартизованими методами призводить, на думку вченої, до ізольованого вдосконалення вокального апарату й ігнорування індивідуальних психологічних рис і соціокультурних потреб студента. Проте, як пише Е. Бранд, усі аспекти життя людини, її розум, душа і тіло взаємопов'язані, тому будь-які зміни певного аспекту життєдіяльності безпосередньо впливають на всі інші. Виходячи із цього, Е. Бранд пропонує комплексну технологію – клінічну освітню модель благополуччя, застосування якої створює умови для особисто-психологічного благополуччя співака й коригування негативних чинників, які заважають ефективному та здоровому функціонуванню голосу у вокально-виконавській діяльності (Brand, 2016).

Означену проблему в контексті вокально-фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розглянуто О. Маруфенко (Маруфенко, 2014), яка доводить важливість ціннісного ставлення викладачів вокалу до проблеми голосозбереження, здатності забезпечувати рівномірність голосового навантаження у вокальному навчанні, раціональності «чергування режиму праці та відпочинку», коригування освітнього процесу на підставі виявлених негараздів у фізіології голосового апарату та/або нервово-емоційного стану студента.

Н. Арделлен (Ardelean, 2020) щодо цього зазначає, що «<...> виконання будь-якої вокальної вправи має бути проаналізовано з погляду звукової координації, але вирішальним є афективний аспект», адже саме емоційне ставлення, емоційне налаштування студента зумовлює сприйняття пропонованих методів, отже, їхню результативність (Ardelean, 2020: 42). Означене обґрунтоване зв'язком між психологічними та фізіологічними чинниками, що зумовлюють функціонування людського голосу. Підґрунтям такої роботи, за Н. Арделлен, мають бути розробки вчених у галузі біофізики, у яких доведено, що, формуючи вокальний звук, співак спирається на відчуття внутрішньої резонансної чутливості, яка

виробляється внаслідок ларинго-глоткових коливань, що передаються через черепно-лицьовий скелет та відчуття вібрацій в органах слуху. Такі коливання існують як локально розосередженні звукові хвилі, тільки інтенційне вольове зусилля співака забезпечує поєднання всіх почуттів у єдиний комплекс та спрямовується його енергією на створення звуку (Ardelean, 2020: 42–43).

О. Прядко зазначає, що збереження та розвиток співацького голосу залежать від правильної організації вокально-освітнього процесу, зокрема від урахування індивідуальних фізіологічних, вікових, природно-фонаційних особливостей студентів. Учена звертає увагу на необхідність урахувати невелику витривалість та швидку втомлюваність голосового апарату вокаліста-початківця. Нехтування такою необхідністю, за слушним зауваженням авторки, призводить до захворювань голосового апарату. У свою чергу, запобігання таким захворюванням забезпечується дотриманням правил гігієни голосу, урахуванням наявності можливих вроджених недоліків анатомічної будови голосового апарату, запобіганням перевтомі, неврозам, стресам, які призводять до хронічних запалювань верхніх дихальних шляхів, фонастенії тощо (Прядко, 2013).

Не менш важливим чинником забезпечення охорони голосу науковці вважають і здатність співака перебувати в оптимальному емоційному стані під час занять, особливо ж під час прилюдного виступу. Означене актуалізує необхідність забезпечення в майбутнього вчителя музичного мистецтва здатності до психоемоційної саморегуляції, довільного самоналаштування на переживання емоцій, які відповідають характеру художнього образу та формуванню внутрішніх художньо-образних уявлень.

У роботі О. Кірносолової досліджено потенціал так званого «саногенного мислення» майбутнього вокаліста як такого, що володіє можливостями відтворення оздоровчої дії, «<...> спрямованої на усвідомлення і корекцію емоцій, зміну або ослаблення недоречних або патогенних емоційних реакцій» (Кірносолова, 2017: 92). Завданням педагога в даному процесі є стимулювання в учня здатності до саногенної рефлексії, тобто критичного осмисленого досвіду, усвідомлення чинників успіхів та невдач у навчально-виконавській діяльності, що в межах теорії саногенного мислення розглядається як інтернальний локус контролю. Набуття майбутнім вокалістом саногенного мислення О. Кірносолова характеризує як здатність «<...> пов'язувати результати діяльності зі своїми вольовими зусиллями, певними якостями та

рівнем знань» із галузей психології виконавства, естрадного хвилювання і способів регуляції психофізіологічного стану (Кірносолова, 2017).

Отже, гуманістичність та індивідуальна спрямованість вокально-фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва передбачають доцільну організацію вокально-освітнього процесу й адекватний добір методів навчання на основі врахування їхніх фізіологічних можливостей, психологічних станів, естетичного смаку, життєвих орієнтирів і прагнень. Вирішення цих завдань потребує від викладача уважного ставлення до кожного студента як індивідуальності, прояву емпатії та застосування власних художньо-сугестивних можливостей, досягнення суголосності під час вокальних занять, уміння використовувати впливові потенції музичного мистецтва для активізації оптимістичних станів емоційного піднесення, творчого самовияву.

Означене зумовлює доцільність звернення до ідей *синергійного підходу* як такого, що сприяє досягненню творчого порозуміння, натхненного стану й пошуково-суголосної ініціативи всіх учасників вокально-освітнього процесу, тим самим – удосконаленню художньо-виконавських здобутків, успішності впровадження інноваційних методичних ідей, спрямованих на розкриття потенційних можливостей студента-співака як рівноправного суб'єкта педагогічного спілкування.

Дієвість синергійного підходу, на думку Н. Білової, зумовлена важливістю налагодження «співпраці» учасників музично-освітнього процесу – «<...> через поєднання раціональних та ірраціональних, художніх і технічних, суб'єктивних і об'єктивних процесів <...>». У даному контексті, за визначенням ученої, особливої значущості набуває педагогічна підтримка, яка полягає, зокрема, у «наданні духовної допомоги студенту в його самовизначенні як особистості» (Білова, 2019: 140).

Звернемо також увагу на дослідження Чень Цицзянь, у якому обґрунтовано доцільність застосування синергійного підходу для формування в майбутніх учителів музичного мистецтва цілісного уявлення про музичний твір. Науковець наголошує на тому, що саме синергійний підхід уможливорює нелінійний характер сприйняття та «<...> кумулятивний ефект генерації цілісного уявлення» у художньо-комунікативному процесі (Цзицзянь, 2018: 9).

Ґрунтовно дослідив функціональність синергійного підходу в музично-педагогічній галузі також Цао Хункай. Конкретизуючи сферу дієвості означеного підходу, дослідник диференціює його

потенціал у забезпеченні «аутосинергії» – тобто узгодження в музично-виконавському процесі таких аспектів, як: музикальність – якість особистості, яка проявляється в наявності «<...> чіткого уявного звучання музичного тексту, який має виконуватися»; воля – зрозуміла як «<...> мобілізація своїх фізичних і психічних сил на досягнення режиму чутливого контролю функціонування всіх механізмів перцепції», з метою «<...> концентрації уваги на найменших деталях звукової форми за умови одночасного контролю архітекtonіки музичного твору»; техніка – зрозуміла як здатність у музично-виконавському процесі доцільно здійснювати певні рухові, соматехнічні та саморегуляційні навички музиканта (Хункай, 2016: 167–169).

Отже, застосування синергійного підходу у процесі вокальних занять має сприяти вирішенню комплексу різноманітних завдань – аналітично-герменевтичного, фонаційно-формуального, художньо-виконавського та виконавсько-сценічного характеру, спираючись на відчуття духовної єдності з викладачем та його психологічну підтримку.

Означений вид педагогічної підтримки пов'язується в наукових дослідженнях з упровадженням *фасилітативного підходу* як важливого різновиду інноваційно-антропоцентричної парадигми. Особливої значущості фасилітативний підхід набуває у вокальній педагогіці у зв'язку із суб'єктивною детермінованістю процесів художньої творчості та її колективної форми реалізації художнього задуму виконавцем.

У проєкції підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до фахової діяльності потенціал фасилітативного підходу розкриває Мінь Шаовей. Так, учена звертає увагу на важливість переміщення фокуса уваги викладача на свого вихованця, його узгодженням із процесами фахового самокоригування, які дозволяють викладачу забезпечувати індивідуальну траєкторію розвитку співака-початківця, виходячи з його особливостей та прагнень (Шаовей, 2015: 223).

Фасилітативний підхід органічно пов'язаний із психологічною підтримкою, яка передбачає надання допомоги студентам у їхньому прагненні фахового розвитку у процесі адаптації до специфічних умов та ситуацій, що виникають в освітньому процесі. У дисертації Лай Сяоцянь уточнено, що така підтримка «<...> допомагає студентові усвідомити власні можливості», отже, сприяє особистісно-фаховому зростанню (Сяоцянь, 2019: 76–77). Лай Сяоцянь наголошує також на важливості набуття педагогом здатності спостерігати за студентом та на цих засадах доби-

рати ефективні фасилітативні методи комунікації, застосовувати відповідний комплекс заходів психологічної підтримки, індивідуально спрямованих засобів мотивації та фіксації досягнень, забезпечення зворотного зв'язку (Сяоцянь, 2019: 80).

Окремої уваги потребує вдосконалення в майбутніх учителів музики під час їхньої вокально-фахової діяльності емоційно-вольових та саморегуляційних умінь, а також здатності використовувати набуті вміння у процесі занять із своїми майбутніми вихованцями. Адже, як зазначає Ван Чень, здатність музиканта у процесі художнього спілкування «доносити художні ідеї до слухачів залежить від його внутрішньої впевненості, сміливості, концентрованої енергійності», уміння налаштувати себе на відчуття творчого натхнення та «заражати» ним слухачів, які забезпечуються «володінням способами емоційно-вольової саморегуляції» (Чень, 2016: 68).

У дослідженні Н. Кьон ґрунтовно вивчено проблему впливу індивідуальних афективних чинників на вокально-виконавський процес. Учена переконливо доводить, що здатність до нейтралізації негативних наслідків сценічного хвилювання часто залежить від умінь студента спрямовувати увагу на вирішення художніх завдань. Спираючись на положення дослідження В. Міщанчук, А. Саннікової, Д. Юника й інших науковців, авторка доводить, що у процесі вокальної підготовки доцільно застосовувати техніки релаксації, самонавіювання, спрямовані на трансформацію сценічного хвилювання з непродуктивного до художньо-сугестивного. Різновид хвилювання такого роду, як слушно зазначають Н. Кьон та Цуй Шилін, пробуджує сильні художні емоції виконавця, дозволяє відчутти піднесеність, натхнення, якими характеризується «переживання в образі» (Кьон, Шилін, 2019: 43). Таке переживання кардинально відрізняється від «переживання поза образом», під час якого виконавець концентрує увагу на життєвих, буденних ситуаціях (оцінка за екзамен, заохочення або догана за результатами виступу тощо).

Означене актуалізує необхідність активізації в майбутнього вчителя здатності доволіно здійснювати самоналаштування на переживання певних емоцій, відповідно характеру художнього образу, психоемоційну саморегуляцію, управління процесами формування внутрішніх художньо-образних уявлень.

Отже, сила та художність вокального вираження залежать від емоційного сприйняття співака, здатності досягати певної якості звукоутворення на всіх етапах вокально-виконавської

роботи, спрямованої на забезпечення скоординованого функціонування голосового апарату. Вирішення цих завдань має забезпечуватися належним станом фізичного здоров'я майбутніх вокалістів, оптимально-психологічним станом як невідмінною умовою ефективною вокальної підготовки та майбутньої вокально-педагогічної діяльності.

Висновки. Проблема підготовки фахівців, здатних до впровадження основ здоров'язбережувальних технологій у процесі педагогічної діяльності різного характеру, є нині актуальною. Підготовка майбутніх учителів музичного

мистецтва до вокально-фахової діяльності на засадах здоров'язбережувальних технологій має спиратися на комплекс взаємопов'язаних наукових підходів: гуманістичного, індивідуально-орієнтованого, синергійного та фасилітативного. Застосування означених підходів передбачає врахування індивідуальних можливостей студента, спрямоване на збереження його фізичного та психічного здоров'я, зокрема, запобігання зануренню у стресовий стан під час концертних виступів та спричинення шкоди голосовому апарату внаслідок перенапруження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білова Н. Синергетичний підхід як методологічний концепт музично-педагогічних досліджень. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Одеса, 2019. № 3 (128). С. 134–142.
2. Ван Чень. Формування вокально-виконавського артистизму студентів магістратури у музично-педагогічних ВНЗ. *Наука і освіта*. Одеса, 2016. № 6. С. 65–70.
3. Кирносова Е. Психолого-педагогические аспекты подготовки студентов-вокалистов к исполнительской деятельности. *Известия Юго-Западного государственного университета. Серия «Лингвистика и педагогика»*. 2017. № 7 (2), С. 89–95. URL: www.swsu.ru/izvestiya/serieslingva/archiv/2_2017.pdf#page=89.
4. Кьон Н., Цуй Шилін. Подолання сценічно-психологічного бар'єру в магістрантів у процесі їхньої вокальної підготовки. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Серія «Педагогіка»*. Одеса, 2019. № 2 (127). С. 40–46.
5. Лай Сяоянь. Формування культури міжособистісної творчої взаємодії майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Одеса, 2019.
6. Маруфенко О. Теорія і практика ціннісного ставлення майбутніх учителів музичного мистецтва до голосового здоров'я. *Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». 2014. № 34. С. 77–85.
7. Мінь Шаовей. Виконавська діяльність в структурі фахової підготовки майбутніх викладачів музичних дисциплін. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14 «Теорія і методика мистецької освіти»*. Київ, 2015. № 18. С. 221–224.
8. Прядко О. Збереження співацького голосу студентів музично-педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2013. № 121 (1). С. 282–287.
9. Стратан-Артишкова Т., Гайдай Л. Творчо-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва в контексті модернізації вищої педагогічної освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2014. № 132. С. 31–34.
10. Цао Хункай. Педагогічна діагностика здатності вчителя музики до керування хоровим співом. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. Суми, 2016. № 1 (7). С. 165–172.
11. Чень Цзицзянь. Методика формування цілісного уявлення про музичний твір у майбутніх учителів музики : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Суми, 2018.
12. Ardelean N. Decisive aspects of the vocal training. *Education, Research, Creation*. 2020. № 6 (1). P. 41–44. URL: www.ceeol.com/search/article-detail?id=879214.
13. Brand E. Humanistic Vocal Pedagogy: Exploring a Voice Teacher's Scope of Practice through a Perspective of Wellness : Dissertation of Doctor of Musical Arts, The Ohio State University. 2016. URL: http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1461093502.
14. Ragan K. Defining Evidence-Based Voice Pedagogy: A New Framework. *Journal of Singing*. 2018. № 75 (2). P. 157–160. URL: <https://kariragan.com/wp-content/uploads/2020/06/Defining-Evidence-Based-Voice-Pedagogy-A-New-Framework-JOS-2018.pdf>.

REFERENCES

1. Bilova, N. K. Synerhetychnyi pidkhyd yak metodolohichniy kontsept muzychno-pedahohichnykh doslidzhen. Naukovy visnyk Pivdenoukrainskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho [Synergetic approach as a methodological concept of musical pedagogical research. Scientific Bulletin of the National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky], 3 (128). Odessa, 2019. Pp. 134–142 [in Ukrainian].
2. Van Chen. Formuvannia vokalno-vykonavskoho artystyzmu studentiv mahistratury u muzychno-pedahohichnykh VNZ. Nauka i osvita [Formation of singing performing artistry of master's students in musical pedagogical universities. Science and Education], 6. Odessa, 2016. Pp. 65–70 [in Ukrainian].

3. Kyrnosova, E. N. Psihologo-pedagogicheskie aspekty podgotovki studentov-vokalistov k ispolnitelskoy deyatel'nosti. *Izvestiya Yugo-Zapadnogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Lingvistika i pedagogika* [Psychological and pedagogical aspects of preparing vocalist students for performing activities. *Bulletin of Southwestern State University. Series: Linguistics and Pedagogy*], 7 (2), 2017. Pp. 89–95 [in Russian].
4. Kon, N., Tsui Shylin. Podolannia stsenichno-psykholohichnoho barieru v mahistrantiv u protsesi yikhnoi vokalnoi pidhotovky. *Naukovyi visnyk Pivdenoukrajns'koho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni K. D. Ushynskoho. Seriya: Pedahohika* [Overcoming the psychological stage barrier of master's students in the process of their voice training. *Scientific Bulletin of the National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Series: Pedagogy*], 2 (127). Odesa, 2019. Pp. 40–46 [in Ukrainian].
5. Lai Siaotsian. Formuvannia kultury mizhosobystisnoi tvorchoi vzaiemodii maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi vokalnoi pidhotovky. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk. Odesa [Formation of the culture of interpersonal creative interaction of future teachers of music art in the process of vocal training. (Author's abstract: Candidate of Pedagogical Sciences)]. Odesa, 2019 [in Ukrainian].
6. Marufenko, O. Teoriia i praktyka tsinnisnoho stavlennia maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do holosovoho zdorovia. *Humanitarnyi visnyk Derzhavnoho vyshchoho navchalnoho zakladu Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody. Pedahohika. Psykholohiia. Filosofiia* [Humanitarian Bulletin of the State Higher Education Institution Pereiaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda. *Pedagogy. Psychology. Philosophy*], (34). Pereiaslav-Khmelnitskyi, 2014. Pp. 77–85 [in Ukrainian].
7. Min Shaovei. Vykonavska diialnist v strukturi fakhovoi pidhotovky maibutnikh vykladachiv muzychnykh dystsyplin. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 14: Teoriia i metodyka mystetskoï osvity* [Performing activity in the structure of professional training of future teachers of music disciplines], 18. Kyiv, 2015. Pp. 221–224 [in Ukrainian].
8. Priadko, O. Zberezhennia spivatskoho holosu studentiv muzychno-pedahohichnykh spetsialnostei vyshchykh navchalnykh zakladiv. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky* [Preservation of the singing voice of students of musical and pedagogical specialties in higher educational institutions. Scientific notations of Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. *Series: Pedagogical Sciences*], (121 (1)). Kirovohrad, 2013. Pp. 282–287 [in Ukrainian].
9. Stratan-Artyshkova, T., Haidai, L. Tvorcho-vykonavska pidhotovka maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva v konteksti modernizatsii vyshchoi pedahohichnoi osvity. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pedahohichni nauky* [Theory and practice of the value-based attitude of future musical art teachers to voice health. *Humanitarian Bulletin of the State Higher Education Institution Pereiaslav-Khmelnitsky State Pedagogical University named after Hryhoriy Skovoroda. Pedagogy. Psychology. Philosophy*], 132. Kirovohrad, 2014. Pp. 31–34 [in Ukrainian].
10. Tsao, Khunkai. Pedahohichna diahnozyka zdatnosti vchytelia muzyky do keruvannia khorovym spivom. Aktualni pytannia mystetskoï osvity ta vykhovannia [Pedagogical assessment of the ability of a musical teacher to manage choral singing. *Topical issues of artistic education and upbringing*] 1 (7). Sumy, 2016. Pp. 165–172 [in Ukrainian].
11. Chen, Tszyszian. Metodyka formuvannia tsilisnoho uiavlennia pro muzychnyi tvir u maibutnikh uchyteliv muzyky. (Avtoref. dys. kand. ped. nauk). [Methods of forming a holistic picture of a musical work in future music teachers. (Author's abstract of Candidate of Pedagogical Sciences)]. Sumy, 2018. [in Ukrainian].
12. Ardelean, N. M. (2020). Decisive aspects of the vocal training. *Education, Research, Creation*, 6 (1), 41–44. Retrieved from www.ceeol.com/search/article-detail?id=879214.
13. Brand, E. K. (2016). *Humanistic Vocal Pedagogy: Exploring a Voice Teacher's Scope of Practice through a Perspective of Wellness* (Dissertation of Doctor of Musical Arts). The Ohio State University. Retrieved from http://rave.ohiolink.edu/etdc/view?acc_num=osu1461093502.
14. Ragan, K. (2018). Defining Evidence-Based Voice Pedagogy: A New Framework. *Journal of Singing*, 75 (2), 157–160. Retrieved from <https://kariragan.com/wp-content/uploads/2020/06/Defining-Evidence-Based-Voice-Pedagogy-A-New-Framework-JOS-2018.pdf>.